ابلەت اسحانا اشپ، ۇلكەن مۇراتقا تالپندى

(باسى 1 ـ بەتتە)

"تورە تاباق تاۋىق ەتى، تورە تاباق بالىق، سىر، قوي ەتى، سىتىق قۇرماش، سۇىق قۇرماش دەگەندەردىك ئۇيغۇرلار جاساي الامن!" ابلەت تىلشىگە بىلاي دەدى: مەن باس اسپازبىن، ئار ئۇرلى كوكونىس قۇرۇدى بىلەمىن، تاعى ئىر اسپازدى ۇن تاعامدارىن سىتەۋگە قىزمەتكە قابىلدادىم.

ابلەت قوناقتاردى ريزا ەتۋ ئۇشىن، ازىق ـ تۇلىك ماتەريالدارىنىك ساپاسنا كەپىلدىك ەتىپ قانا قالماستان، ئدامى دە، ئسوز جوق، ئتىل ۇيىرەتىندەي بولۋى، قوي، سىر ەتىن، كوكونىستەردى ەك جاسىنان تاڭداۋ، ۇندى دا جاقسى ماركادان الۋ كەرەك ەكەندىگىن ايدەن بىلەدى.

جۇمىس باستاۋدان بۇرىن ابلەت جاقىن تۇىس ـ تۋعان، دوس ـ جاراندارىن ارنايى شاقىرىپ كەلىپ، كوپشىلىككە تاماق جاساپ بەرىپ، تاماقتى جاقسارتۋ جونىندە پىكىر ايتۋعا ۇسىنىس ەتتى. اقىرى "اق تۇت اعاشى" اسحاناسى جۇمىس باستاپ، سول كۇنگى تيجارات سوماسى 2000 يۋانعا جەتتى، ابلەت قۇانعانىنان ايەلىن تارتىپ بيلەي جونەلدى.

ساۋدانىك جاقسى باستالۋى ابلەتتىك سەنىمىن نىعايتا ئتۇستى. زەر سالا باقلاۋ ارقىلى ول اسحاناعا كەلەتىن قوناقتاردىك، باستىسى، ورگان كادرلارى، شىپاگەرلەر جانە جاقىن ماڭداعى مەكتەپتەردىك وقۇشىلارى مەن اتا ـ انالار سىندى 3 تۇرگە بولىنەتىنىن قورىتىندىلادى. كادرلاردىك، شىپاگەرلەردىك تاماقتىك دامىنە، ساپاسنا دەگەن تالابى جوعارى، ال وقۇشىلار مەن اتا ـ انالار تاماقتىك مول، ئدامنىك ئتىپتى جاقسى بولۋىن تالاپ ەتەدى.

ابلەت ئار كۇنى تاماقتى زەيىن قويا سىتەپ، ئاربىر قوناققا شىن پەيىلمەن مامىلە جاسادى، بىرتىندەپ اسحاناعا تاماقتانۋعا كەلەتىن ادامدار بارعان سايىن مولايىپ، بەيتانىس قوناقتار تانىسقا، دوسقا اينالدى.

"اۋىلدىق ۇكىمەتتەگى كوپتەگەن كادرلار تۇىستە، كەشتە وسى اراعا تاماقتانۋعا كەلەدى"، ـ دەدى ابلەت. اسحانادا جۇلما قۇىرما لاڭمان جەپ وتىرعان جاس جىگىت تىلشىگە بۇل اسحانانىك تاماعىنىك باعاسى ارزان، مولشەرى مول، ئدامدى ەكەندىگىن، ئۇزىنىك ۇنەمى بالاسىن ەرتىپ كەلەتىندىگىن ايتتى. "بىرنەشە كۇن كەلىپ جەمەسەم ساعىنامىن!"، ـ دەدى.

قوناقتاردىك قۇپتاۋىنا يە بولعاندىعىنا ابلەت بارىنشا رازى بولدى.

ۇيىرەنۋ ـ باۋلۋعا قاتىناسقاندىعىنا العىستى سەزىمدە

بۇرىن ابلەت مەتال بۇيىمدار دۇكەنىن اشقان، ول كەزدە ساۋداسى ئتاۋىر بولعاندىقتان، ئبىر ۇيدەگى 4 جان كەىر كىىم، شەىر استان قام جەمەيتىن. سىرتقا شعىپ كوڭىل كوتەرۋدى ۇناتاتىن ول قوعامدا كوپتەگەن ادامدارمەن تانىستى.

ئبىر جولى ايەلى نۇرمانگۇل نىعمەت ادەمى جاسانىپ ونىمەن بىرگە تاماقتانۋعا سىرتقا شعادى، وسى كەزدە ابلەتتىك ئبىر دوسى: ايەل ادام قالايشا شولاق جەك جەيدە كىپ، بەتىن بويايدى!، ـ دەيدى. بۇعان ايەلى قاتتى كوڭىلسىزدەنگەنىمەن، ابلەت دوسىنىك ايتقان ئسوزى وتە ورىندى دەپ قارايدى. وسدان باستاپ ول ايەلىنىك جاسانۋىنا، ادەمى كەىمدەردى كەۋىنە جول قويمايدى، وسلايشا ەرلى ـ زايەپتىلاردىك اراسىنا كىرىپ كەتۋىنە جول اشىلدى.

بىرتە ـ بىرتە ابلەت سىڭار ەزۋ، ۇشقارى بولىپ وزگەرىپ، قىمىسىتسە توڭىرەگىندەگى تۇىس ـ تۋعان، دوس ـ جاراندارىن مۇسلمان ەمەس، تازا ەمەس دەپ جازعىرادى، دۇكەننىن اشۋعا دا زاۋقى سوقپاي، ۇنەمى دۇكەننىك ەسىگىن تاس بەكىتىپ "دوستارىمەن" باس قوسپ، "ئماندى" سىتەر سىتەۋدى اڭعىمەلەسەدى.

ايەلى مەن اكە ـ شەشەسى ونان قاتتى الاڭداپ، جاعدايدى قىستاقتا تۇرعان قىزمەت اتىرەتىنە ايتادى. ۇيىندەگىلەر مەن قىزمەت اتىرەتىنە مۇشەلەرىنىك كوپ رەت ناسيحاتتاۋىمەن ابلەت سىناپ كورمەيمىن بە دەگەن ويمەن اقشۋ قالاسىندا كاسىپتىك شەبەرلىكە تاربيەلەۋ ـ باۋلۋ ورتالعىنا ۇيىرەنۋگە كەلدى.

جاتاقتاعى تازا دا رەتتى كورپە، كىرلىكتەردەن ابلەت اسا ئبىر جايىلىلىق سەزىندى؛ جۇيەلى تۇرمىس پەن دەمالىس ئار كۇنى ونىك قاجىر ـ قايراتىن تولقىتىرا تۇسەدى؛ باي مازمۇندى ساباقتاردان ول كوپتەپ جاڭا بىلىمدەر يگەرەدى. بۇرىن "دوستارىمەن" بىرگە بولعاندا، قارىندارى اشسا قاتقان نان عانا كەمىرەتىن، باۋلۋ ورتالعىندا كۇننىن 3 ۋاق كۇرىش كوجە، ۇن تاعام، كوكونىس، جەمىس جەيدى، تاماقتىك قورەكتىگى جەتكىلىكتى، ئدامى دە تاماشا. اسىرەسە، شەىر اس پەن كەىر كىىم تەگىن، بۇعان ول قاتتى ريزا بولدى.

"مەملەكەت وسىنشاما مول اقشا جۇمساپ بىزگە كومەكتەستى، مۇعالىمدار مۇقيات، جاۋاپكەرشىلىگى كۇشتى، دەن قويا ۇيىرەنبەسەم قايتىپ بولادى!" كوڭىلىندەگى العىستى سەزىمەمەن ابلەت ساباقتى زەيىن قويا وقىپ، مەملەكەتتە ئبىر تۇتاس قولدانىلاتىن ئتىل ـ جازۋدى، زاڭ بىلىمدەرىن جانە كاسىپتىك شەبەرلىكتى قاجىرلىلىقپەن ۇيىرەنىپ، بۇرىنعى "دوستارىنىك" شىنايى كەيپ ـ كەسپىرلەرىنىك جات نيەتتى ۇشقارى ەلەمەنتتەر ەكەندىگىن، ئۇزىنىك ۇشقارى يدەيامەن جۇمىسىنىڭ ەڭ ماڭىزدى ەكەندىگىن كەلەتىن ئۇي جۇمىستارىن ىستەيتىن بولدى، اۋىرىپ قالسام كىىمىدى دە جۇپ تاستايدى". ابلەتتەگى وزگەرىستەردى ايتقاندا، ايەلى نۇرمانگۇل دىك جۇزىنە باقىت كۇلكىسى ئۇيىرىلدى.

نۇرمانگۇل تىلشىگە بۇرىن ۇيدەگى اقشانىك بارلىعىن ابلەت باسقاراتىندىعىن، ال قازىر ئۇزى باسقاراتىندىعىن، اسحانانىك ساتىپ الاتىن زاتتارىنا ئۇزى جاۋاپتى بولاتىندىعىن، بىرەر ئىس بولسا كۇيەۋىنىك ئۇزىنىك پىكىرىنە قۇرمەت ەتەتىندىگىن ايتتى. ئۇزارا مەيىرىمدى بولىپ، ئبىر ـ بىرىنە كوڭىل بولگەندىكتەن، ەرلى ـ زايەپتىلاردىك سۇيىسپەندىلىگى بارعان سايىن جاقسارادى.

ىندەتتەن ساقتانۋ ـ تىزگىندەۋ كەزىندە اسحانا اشىلمادى، ابلەت پەن ايەلى "قازىر مەملەكەتتە قيىنشىلىق بار، ئبىز دە ئۇز مۇمكىندىگىمىزشە جاقسى ئىس ىستەيىك" دەپ اقىلداسادى. سونىمەن ايەلى ەكەۋى بىرگە 60 تاباق پالاۋ باسپ، مىندەت اتقارىپ جاتقان قاتىناس ساقشىلارى مەن ساقتانۋ ـ تىزگىندەۋ قىزمەتكەرلەرىنە اپارىپ بەرەدى. "ولار جاپالى ىستەپ جاتىر، ئبىز دە باسقالاي كومەك جاساي الايمىز، سوندىقتان ولارعا جاقسىلاپ تاماق جاساپ بەرەيىك"، ـ دەدى ول.

تيجارات قالپىنا كەلگەننەن كەيىن، اسحانانىك ساۋداسى قايتادان ارناعا ئتۇستى، ابلەتكە تىڭنان وي ئتۇستى. ول ايەلىمەن شاعىن اسحانا مەن ىرگەلەس اۋلانى تۇتاستىرىپ، قايتادان اشكەيلەپ، تيجارات كولەمىن كەڭەيتۋدى، اسحانانى باسقارۋعا ونى جاۋاپتى ەتىپ، ئوزى اقشۋ قالاسىندا جاڭا اسحانا اشۋدى اقىلداستى.

ەرلى ـ زايەپتىلاردىك ويى ئبىر جەردەن شىقتى، نۇرمانگۇل وعان: "مەن بۇل اسحاناىنى، ئسوز جوق، جاقسى باسقارامىن، سەن الاڭداماي اقشۋعا بارا بەر!"، ـ دەدى. ابلەت: "كەيىن ساۋدامىز گۇلدەنسە، اس ـ سۋ سەرىكتەستىگىن اشامىز، باس دىرەكتورى سەن بولاسىڭ، مەن قولعاناتىك بولامىن!"، ـ دەدى. مۇنى ەستىپ ايەلى كوڭىلدەنە كۇلدى.

جاز باسىندا ەگىس قارىالاستى

6 ـ ايدىك 5 ـ كۇنى شارۋالار حوشۇت اۋدانى سۇحاتى اۋىلى سۇحاتى قىستاعىنىك قىزىل بۇرىش اتىزىندا توپىراق قوپىستۇ، ارام ئشوپ وتاۋ جۇمىسىن ىستەۋدە.

□ سۇرەتتى چۇە . حۇرا تۇسرىگەن

ئۇرىمجى قالاسىنىك ەكولوگيالىق ورتا جاعدايى ۇزدىكسىز جاقسارادى

بىلتىر اۋا ساپاسىنىك ولشەمگە جەتكەن كۇن سانى 277 كۇن بولدى

تيانشان قاراۋلى

گازەتىمىزدىك جالپىلىق اقپارات قۇرالدارى ئتىلشىسى **يۇي شي** 6 ـ ايدىك 7 ـ كۇنى ۇرىمجىدەن حابارلايدى. 6 ـ ايدىك 5 ـ كۇنى ئۇرىمجى قالالىق ەكولوگيالىق قورشاعان ورتا مەكەمەسى 2019 ـ جىلعى ئۇرىمجى قالاسىنىك قورشاعان ورتا ساپاسىنىك جاعدايى جونىندەگى مازمۇنداماسىن جاريالاپ، 2019 ـ جىلعى ەكولوگيالىق قورشاعان ورتانى قورعاۋ قىزمەتىنىك جاعدايىن جانە 2020 ـ جىلعى ەكولوگيالىق قورشاعان ورتانى قورعاۋ قىزمەتىنىك ماڭىزدى ئتۇيىنىن حابارلاندىردى، مازمۇنداماعا نەگىزدەلگەندە، ئۇرىمجى قالاسىنىك ەكولوگيالىق قورشاعان ورتا جاعدايى ۇزدىكسىز جاقسارعان.

2019 ـ جىلى ئۇرىمجى قالاسىنىك قورشاعان ورتا اۋا ساپاسىنىك ولشەمگە جەتكەن (ساپالى) كۇن سانى 277 كۇن بولىپ، ولشەمگە جەتۋ سالىستىرماسى 76.9% (قۇمدى بوران سوققان 5 كۇن شعارىپ تاستالدى) بولعان، سۋ ورتاسىنىك ساپاسى نەگىزىنەن تۇراقتىلىعىن ساقتاعان، شوعىرلى اۋىز سۋ كوزدەرىندە سۋ ساپاسىنىك ساپالى بولۋ سالىستىرماسى 91.67% بولعان؛ توپىراق ورتاسىنىك ساپاسى دەرلىك تازا (حاۋىپسىز) دارەجەدە بولىپ، قورشاعان ورتا قاتەرىنىك جاعدايى ەداۋىر تۇراقتى بولىپ، ەلەۋلى تۇتقىل قورشاعان ورتا ۋاقيعاسى تۇىلماعان.

ئۇرىمجى قالالىق ەكولوگيالىق قورشاعان ورتا مەكەمەسى پارتيا باسشىلىق گرۋپپاسىنىك ورىنباسار شۇجيى، مەكەمە باستىعى گى گۇاڭفىك بىلاي دەپ تانىستىردى: بىلتىر ئۇرىمجى قالاسى 3033 وتىندىق كومىرمەن جىلۋ قامداۋ قۇرىلعىسىنىك جانە 10 تونىنا وتىندىق كومىرمەن جىلۋ قامدايتىن 3 پار قازانىنىك جانار زاتىن تازا ەنەرگياعا وزگەرتۋدى ورىندادى؛ 7 ونەركاسىپ باقشا رايونىنىك سۋ ىستىراتىن كاسىپورىندارداعى ەسەپ تىزىمدەگىن جاساۋىن باقلاپ، لاس سۋ ىستىرۋ قۇبىرىنىك ۋەكتورلىق كەستەسىن سىزىپ، باقشا رايونىنداعى كاسىپورىندارداعى لاس سۋ ىستىرۋ باعدارىن تىكە كورسەتتى؛ سۋ ساپاسىن اۋتوماتتى باقلاپ ـ تەكسەرەتىن 5 پۇنكتتى جاڭادان كوبەيتىپ، مەملەكەت مەڭگەرۋىندەگى، رايون مەڭگەرۋىندەگى، قالا مەڭگەرۋىندەگى وزەن قيما بەتتەرىن اۋتوماتتى باقلاۋ ـ تەكسەرۋدىك جاپىپاي قامتىمىن جۇزەگە اسىردى.

بىلتىر ئۇرىمجى قالاسى 553 نىسان قۇرىلىسىن قاراپ بەكىتتى، 27 كاسىپ سالاسىنداعى 372 كاسىپورىنعا لاس زاتتاردى ىستىرۋ رۇقساتى كۇالىگىن تەكسەرىپ تاراتىپ، كۇالىك بويىنشا لاس زاتتاردى ىستىرۋدىن باقلادى. سونىمەن بىرگە، ئۇرىمجى قالاسى بىلتىر ارناۋلى زاڭ اتقارۋدىك جالپى كاسىپ سالاسىن قامتۋدىن ورىنداپ، ئۇرىمجى قالاسىنداعى لاستاۋ كوزدەرىنىك سانىن انىقتادى.

اۋىزعا الارلىعى، ئۇرىمجى قالاسى بۇكىل قالانى قامتيتىن قورشاعان ورتا اۋا ساپاسىن اۋتوماتتى باقلاۋ ـ تەكسەرۋ تورىن قۇرىپ بولدى، مەملەكەتتىك قورشاعان ورتانى باقلاۋ ـ تەكسەرۋ تاراۋى 11 پۇنكتتى ئۇشىنشى جاق ورگانىنىك قورعاۋىنا تاپسىردى، باقلاۋ ـ تەكسەرۋ ساندى مالىمەتتەرى مەملەكەتتىك قورشاعان ورتانى باقلاۋ ـ تەكسەرۋ تۇعىرىنا دەر كەزىندە جەتكىزىلدى.

(باسى 1 ـ بەتتە)

2013 ـ جىلى تەمىر شىڭى دۇنيە جۇزىلىك جاراتىلىستىق مۇراعاتتار تىزىمدەگىنە ەندى، ەكولوگيانى قورعاۋدىك تالابىنا ساي، بوزئدوك قىرعىز اۋىلىنىك 2 ميللىيون 520 مىڭ مۋ جايلىمى مال تۇياعى شەكتەلەتىن جايلىم قاتارىنا، 250 مىڭ مۋ جايلىمى مال جايۋعا تيىم سالىنعان جايلىم قاتارىنا الىندى. شۋەيۋان قىستاعى تۇرعىندارىنىك جايلىمدارى دا وسى قاتارعا ەندى.

"بۇل ارادا تابيعي تاۋ جايلىمى بار، كليماتى ىلعالدى، قورا ـ قورا قوي، تابىن ـ تابىن سىر، سايالتاشىلاردىك سالقىنداپ سايالاۋىنىك تاپتىرمايتىن ورتاسى؛ بۇل ارانىك قوي مەن سىر ەتىنىك ساپاسى جوعارى، ئدامى جاقسى؛ ونىك ۇستىنە بۇل ارا قىرعىز ۇلتى قىستاق تۇرعىندارىنىك شوعىرلى وتىرعان جەرى بولعاندىقتان، سايالتاشىلارعا ەرەكشە ۇلتتىق سالت ـ سانانى سەزىندىرۋگە بولادى"، ـ دەدى 6 ـ ايدىك 3 ـ كۇنى بوزئدوك قىرعىز اۋىلدىق پارتكومىنىك ورىنباسار شۇجيى ژاڭ حايلۇك.

ئار جاقتىك كومەكتەسپ ـ سۇيەمەلدەۋىندە تۇنىق سۋ، جاسىل تاۋدى كۇزەتىپ كەلگەن شۋەيۋان قىستاعى سايالتاش كاسىبىن دامىتۋدىك جاڭا جولىنا ئتۇستى.

بايىمىن دەسەك الدىمەن جول سال، جول سالعاسىن ەلەكتر تۇتاستىرۋ، شۋەيۋان قىستاعىنىك ەلەكترمەن قامداۋى وتە جەتكىلىكسىز بولاتىن. مەملەكەتتىك ەلەكتر تورى اقشۋ ەلەكترمەن قامداۋ سەرىكتەستىگى ەلەكتر تورى ينجەنەريا قۇرىلىسىن سەپتەۋ جاعىندا قولداۋ كورسەتىپ، كەرنەۋ وزگەرتكىش ورناتۋ، تومەن قىسىمدى ەلەكتر جەلىلەرىن وزگەرتۋ سياقتىلار ارقىلى ەلەكترمەن قامداۋ رادىيۇسىن قىسقارتىپ، شۋەيۋان قىستاعىنىك ەلەكترمەن قامداۋ ساپاسىن جوعارىلاتتى. ەلەكترمەن تولىق قامتاماسىز ەتىلگەندىكتەن، شۋەيۋان قىستاعىنىك كەدەيلەردى سۇيەمەلدەۋ كاسىپ سالاسى دامۋ نەگىزىنە يە بولدى.

قاتتى قۇرىلعىلاردىك كەمەلدەنۋىنە ىلەسە، شۋەيۋان قىستاعىنىك وزىندىك ەرەكشە كورىنىسى ساياحاتشىلاردى وزىنە باۋراپ، سىرتتان كەلەتىن ساياحاتشىلاردىك ايالى ۇزىلمەيتىن بولدى. اۋىلدىق ۇكىمەت وسى ەكپىنمەن قىستاق تۇرعندارىن مالشىلار شاتتىعى ساياجاىن اشۋعا، كوپ ئتۇرلى ۇلتتىق ەرەكشە اس ـ سۋ كاسىبىن دامىتۋعا ىنتالاندىردى.

ساياحات كاسىبىن دامىتۋ "ساياحات داستارقاننان" ئدام تاتىپ كورمەگەن قىستاق تۇرعندارىن ۋايىمداتتى. قىستاق تۇرعندارىنىك تىكە تۇسىنىككە يە بولۋى مەن ئوز باسىنان سەزىنۋىنە مۇمكىندىك جاساۋ ئۇشىن، مەملەكەتتىك ەلەكتر تورى اقشۋ ەلەكترمەن قامداۋ سەرىكتەستىگىنىك "ۇعسۋ، تىيمدىلىك جاساۋ، توعىسترۋ" بويىنشا قىستاقتا تۇرعان قىزمەت اتىرەتى مەن قىستاق "ەكى كومىتەتى" تۇتاس قىستاق تۇرعندارىن جاقىن ماڭداعى "تيانشان تىنىعۋ جايىنا" توپتاسىپ بارىپ "دەمالىس ساياحاتىنىك" اينالىم ۇلگىسىن كورىپ ۇيىرەنۋگە ۇيىمداستىردى؛ ارادا ئبىر تاۋ ئبولىپ تۇرعان، نەگىزگى شارت ـ جاعدايى قارايلاس، مالشىلار شاتتىعى ساياجاىن اشۋداعى كىرىسى ئبىرشاما جاقسى كوكيار قالاشعى پاقلىق قىستاعىندا مالشىلار شاتتىعى ساياجايى تيجاراتشىلارىن قىستاققا كەلىپ ۇگىت ـ لەكسيا جاساۋعا ۇسىنىس ەتىپ، تابىستى تاجىريبەلەر ارقىلى قىستاق تۇرعندارىن ساياحات ارقىلى كاسىپتى گۇلدەندىرۋ جولىنا تۇسۋگە شابىتتاندىردى، جەتەكتەدى. مۇنان سىرت، كاسىپتىك مۇعالىمدارى ۇسىنىس ەتىپ، اس ـ سۋ، ساياحاتشىلاردى قابىلداۋ سياقتى 6 كەزەك كۇرس اشىپ، قۇرىلعىلاردى جاڭالاۋ، قورشاعان ورتا قۇرىلىسى، اس ـ سۋ تازالىعى سياقتى قىزمەتتەردى ارناعا ئتۇسىردى.

كەك كولەمدە جۇمىلدىرۋ، باۋلۋ ارقىلى قىستاق تۇرعندارى ساياحات بايلىعىنا سۇيەنىپ كەدەيلىكتەن ارىلىپ، كىرىستى ارتتىرۋ سەنىمىن ورناتتى. قازىر ساياحات كاسىبى شۋەيۋان قىستاعىنىك قىينشىلىعى بار بۇقارانىك كىرىستەرىن ارتتىرۋعا باستاۋداعى ترەكتى كاسىپ سالاسىنا اينالدى.

مەكەن ـ جايىمىز: ئۇرىمجى قالاسى ياڭزىجياڭ جولى 1 – ئنومىرلى اۋلا، پوچتا ئنومىرى: 830051، فاكس: 5593305 ايلىق باعاسى 19 يۋان، جىلدىق باعاسى 228 يۋان